

BÖLÜM 15

KADIN VE RUH SAĞLIĞI

Gülçin DEMİRDİL¹

Semra KARACA²

“Yarı kurban yarı suç ortağı, herkes gibi.”

J. P. SARTRE

KURAMSAL AÇIDAN KADINLIK

Kadın hemen her zaman hem söylenceler hem dinler tarafından tehlikeli bir baştan çıkarıcı, toplumsal düzen bozucu olarak görülmüştür. Birçok toplumda yerleşmiş kurallarının hemen tümü kadınların yaşamını ve dolaşımını düzenlemeyi amaçlamaktadır. Freud’ un tanımladığı ilkel kavmin şefinin, oğulları tarafından öldürülmesi söylencesine göre o zamana kadar yalnızca babaya tanınan kadınlardan zevk alma ayrıcalığı oğullara da tanınır. Kadınlar böylece erkekler arasındaki değiş tokuşun nesnelere olurlar. Ancak kadınların karar verme yetkileri yoktur, arzuları da hiçbir zaman dikkate alınmaz. Çok eski dönemlere ait bu işleyiş biçimi bugün bile bilinçdışımızda yaşamaktadır, bizden önceki kuşakların tarihleri ve izleri ruhsal işleyişimizi bilinçli olarak fark ettiğimizden çok daha fazla etkilemektedir. Alt-benliğimiz, üst benliğimiz ve benliğimizin bilinçdışı bölümü günümüzün toplumsal ilerlemelerini ancak yüzeysel olarak algırlarlar, oysa bu ilerlemeler kadına yüklenen anlamı, kadının cinselliğini ve doğurganlığını, yaşama biçimini köklü biçimde değiştirmiştir (1).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Psikiyatri Hemşireliği AD, gulcin_krk@hotmail.com

² Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD, karacasc@gmail.com

SONUÇ

Tarih boyunca kadın hem korkulan hem de arzulanan bir nesne olmuştur. Geçmişten günümüze çok yol alındığı düşünülse de korkulan bir diğer fenomen de ruhsal bozukluk tanısı almış olan bireylerdir. Eğer tanı alan bu birey kadın ise hem ruh sağlığını koruması hem de toplum içinde var olması daha da güçleşmektedir. Toplum temelli ruh sağlığı hizmetlerini etkili olarak sunabilen psikiyatri hemşirelerinin özellikle bu alanda “varlığına” gereksinim vardır. Bu alanda eğitilmiş, kadının varoluşuna duyarlı, kendini tanıyan ve iletişim becerileri açısından donanımlı olan hemşireler, hem risk gruplarını tanılama ve koruyucu hizmetleri sunmada, hem de olası riskleri öngörmede ve müdahale etmede etkili olabileceklerdir.

KAYNAKLAR

1. Parman T. Psikanaliz ve Kadınlık. Psikanaliz Yazıları. Baharlık Kitap Dizisi-2, Bağlam Yayıncılık,2006, Ankara.
2. Uyar, A. Psikanalitik Kuramda Kadınlık. İçinde; Yüksel Ş, Gülseren L, Başterzi AD. Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları. 2013, Ankara.
3. Beauvoir S De. İkinci Cinsiyet Yaşanmış Deneyim. Koç Üniversitesi Yayınları, 2020.
4. Shabot SC. On Motherhood as ambiguity and transcendence: reevaluating motherhood through the beauvoirian erotic. Comparative And Continental Philosophy, 2021, Ahead-of-Print, 1-13.
5. De Mijola A(2005) International Dictionary of Psychoanalysis. USA. Thomson Gale, s.573.759.
6. Abrevaya E. Kadınlığın Uzun ve Dolambaçlı Yolu. Bağlam Yayınları, İstanbul, 2019.
7. Keskin F, Uluşan A. Kadının toplumsal inşasına yönelik kuramsal yaklaşımlara dair bir değerlendirme. Akdeniz İletişim Dergisi, 2016; 26: 47-69.
8. Kara Z, Karaca S. Bir grup üniversite öğrencisinde toplumsal cinsiyet rolleri ve homofobi arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Sted, 2021; 30(6):392-399.
9. Mukaddes MN, Kılınçaslan A. Ergenlik ve Ruh Sağlığı. İçinde; Yüksel Ş, Gülseren L, Başterzi AD. Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları. 2013, Ankara.
10. Richter SK. Overview of normal adolescent development. Handbook of child and adolescent psychiatry. 1.baskı, 3.cilt. Noshpitz JD (Sorumlu Ed.) Flaherty LT, Sarles RM (Eds). New York. John Wiley; 1997.
11. Yalçın Ö, Erdoğan A. Şiddet ve agresyonun nörobiyolojik, psikososyal ve çevresel nedenleri. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar 2013;5(4):388-419 doi:10.5455/cap.20130526.

12. Centers for Disease Control and Prevention (CDCP)(2006) Youth risk behavior surveillance United States.
13. Çağlar E, Bilgili N, Karaca A ve ark.(2010) The psychological characteristics and health related behavior of adolescents: the possible of social physique anxiety and gender. *Span J Psychol*, 13;741.
14. Çelikel FC, Cumurcu BE, Koc M ve ark.(2008) Psychologic correlates of eating attitudes in Turkish female college students. *Compr Psychiatry*,49:188-194.
15. Ritvo S. (1984) The image and uses of the body in psychic conflict: With special reference to eating disorders in adolescence. *Psychoanal Study Child*, 39:449-469.
16. Collins WA,Laursen B(2004) Parent-adolescent relationships and influences. *Handbook of ado-lescent psychology*,2.Baski,RM Lerner,L Steinberg(Ed),New York. Wiley,s.331-361.
17. Smetana JG,Campione-Barr N,Metzger A(2006)Adolescent development in interpersonal and societal contexts.*Ann Rev Psychol*,57:255-284.
18. Steinberg L, Silk J(2002). Parenting adolescents. *Handbook of parenting*, 1. Children and parenting, 2.Baski, M Bornstein (Ed), Mahwah, NJ: Erlbaum, s.103-133.
19. Yalçın Ö, Çok Figen. Ergenlikte Özerklik Gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2011, 4 (36), 152-164.
20. Rudolph DK. Gender differences in emotional responses to interpersonal stress during adolescence. *Journal of Adolescent Health*. 2002;30(4):3-13.
21. Aras S, Semin S, Günay T ve ark. (2007) Sexual Attitudes and Risk-Taking Behaviors of Hieh School Students in Turkey. *J School Health*, 77:359-366.
22. Parman T. Psikanaliz Yazıları, Baharlık Kitap Dizisi 29 Ergenlik. 2014, Bağlam Yayınları İstanbul.
23. Hayward C, Sanborn K(2002) Puberty and the emergence of gender differences in psychopathology. *J Adolesc Health*, 30S:49-58.
24. Graber JA, Seeley JR, Brooks-Gunn J ve ark. (2004) Is pubertal timing associated with psychopa-thology in young adulthood. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 43:718-726.
25. Westling E, Andrews JA, Hampson SE ve ark. (2008) Pubertal timing and substance use:the effects of gender,parental monitoring and deviant peers. *J Adolesc Health*, 42:555-563.
26. Graber JA, Nichols TR, Brooks-Gunn J (2010) Putting Pubertal Timing in Developmental Con. text: Implications for Prevention. *Dev Psychobiol*, 52:254-262.
27. Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGEM) (2010) Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması. Yay. haz: Mustafa Turgur, Ankara, ASAGEM.
28. Doğrusöz M. Romantik Evlilik Mitinin Ötesinde: Gerçeğe “Uyanmak” İçinde; Yüksel Ş, Gülseren L, Başterzi AD. Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları. 2013, Ankara.
29. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Kurumu (USAK) (2011) Evlilik mi, Evcilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler: Çocuk Gelinler, Ankara, USAK Yayınları.
30. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (DIKASUM) (2012).

31. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu <http://www.kadincinayetleriniidurduracagiz.net> Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) (2009) Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet.
32. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2004), Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2003, Ankara, HÜ Hastaneleri Basım Evi.
33. Türkiye Deki Namus Cinayetlerinin Dinamikleri: Hareket Olasılıkları. 2016, UNFPA.
34. Cinsel Eğitim, Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD) (2006), Bilgilendirme Dosyası. s.67. http://www.cetad.org.tr/CetadData/Book/26/269201116550-bilgilendime_dosyasi_5.pdf
35. Yazıcı E, Aydın N. Gebelikte ve Doğum Sonrası Dönemde Depresif Bozukluklar ve Doğum Sonrası Hüzün. İçinde; Aydın N, Akdeniz F, Aydın Çetinay P. Gebelikte ve Doğum Sonrası Dönemde Ruhsal Bozuklukların Sağaltım Klavuzu. Türkiye Psikiyatri Derneği,2021, Ankara.
36. Aydın N, Güleç M. Gebelik ve Ruh Sağlığı. İçinde; Yüksel Ş, Gülseren L, Başterzi AD. Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları. 2013, Ankara.
37. Biaggi A, Conroy S, Pawlby S ve ark. (2016) Identifying the women at risk of antenatal anxiety and depression: A systematic review. *J Affect Disord*:191:62-77.
38. Watts-English T, Fortson BL, Gibler N ve ark. (2006) The psychobiology of maltreatment in childhood. *Journal of Social Issues*:62:717-36.
39. Gelaye B, Rondon MB, Araya R ve ark. (2016) Epidemiology of maternal depression, risk factors, and child outcomes in low-income and middle-income countries. *The Lancet Psychiatry*, 3:973-82.
40. Breiding MJ, Smith SG, Basile KC ve ark. (2014) Prevalence and characteristics of sexual violence, stalking, and intimate partner violence victimization-national intimate partner and sexual violence survey, united states, 2011. *MMWR Surveill Summ*, 63:1-18.
41. Aslantaş H, Ergin F ve Balkaya NA. (2009) Aydın il merkezinde doğum sonrası depresyon sıklığı ve ilişkili risk etmenleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 10:13-22.
42. Marakoğlu K, Sahsivar MŞ (2008) Gebelikte depresyon. *Turk J Med Sci*, 28:525-32.
43. Seyfried LS ve Marcus SM. (2009) Postpartum mood disorders. *Int Rev Psychiatry*, 15:231-42.
44. Trede K, Baldessarini RJ, Viguera AC ve ark. (2009) Treatise on insanity in pregnant, postpartum, and lactating women (1858) by Louis-Victor Marcé: a commentary. *Harv Rev Psychiatry*, 17:157-65.
45. Burt VK, Quezada V (2009) Mood disorders in women: Focus on reproductive psychiatry in the 21st century. *Can J Clin Pharmacol*, 16:6-14.
46. Gale S ve Harlow B (2003) Postpartum mood disorders: a review of clinical and epidemiological factors. *J Psychosom Obstet Gynecol*, 24:257-266.
47. Henshaw C, Foreman D ve Cox J. (2004) Postnatal blues: A risk factor for postnatal depression. *J Psychosom Obstet Gynaecol*, 25:267-72.

48. Glover V, Liddle P, Taylor A ve ark. (1994) Mild hypomania (the highs) can be a feature of the first postpartum week: association with later depression. *Br J Psychiatry*, 164:517-521.
49. Heron J, McGuinness M, Blackmore ER ve ark. (2008) Early postpartum symptoms in puerperal psychosis. *BJOG*, 115:348-353.
50. Scrandis DA, Sheikh TM, Niazi R ve ark. (2007) Depression after delivery: Risk factors, diagnostic and therapeutic considerations. *The Scientific World Journal*, 7:1670-1682.
51. Palgi-Hacker A (2009) Özne olarak anne/öteki. Psikanalitik kuramda bir eksik. Psikanaliz yazıları. (Çev. P. Gökalp) Baharlık Kitap Dizisi 19, Ankara. Bağlam Yayınları.
52. Ambrosini A, Stanghellini G (2012) Myths of motherhood. The role of culture in the development of postpartum depression. *Ann Ist Super Sanita*, 48:277-286.
53. Grigoriadis S (2006) Postpartum and its mental health problems. *Women's Mental Health*. Romans, SE, Seeman MV eds, Philadelphia; Lippincott, Williams and Wilkins, s.283-296.
54. Kartal Y.A, Karaman T. Doğuma Hazırlık Eğitimin Gebelerde Prenatal Bağlanma ve Depresyon Riski Üzerine. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*; 2018;49(1):85-91
55. Morrison J. DSM-V'i Kolaylaştıran Klinisyenler için Tanı Rehberi. Nobel Akademik Yayıncılık, 2014, İstanbul.
56. Brandes M, Soares CN, Cohen LS (2004) Postpartum onser obsessive-compulsive disorder: diagnosis and management. *Arch Womens Ment Health*, 7:99-110.
57. Sit D, Rothschild AJ, Wisner K (2006) A review of postpartum psychosis. *J Womens Health*, 15:352-368.
58. Sharma V, Smith A, Khan M (2004) The relationship between duration of labour, time of delivery, and puerperal psychosis. *J Affect Disord*, 83(2-3):221-225.
59. Oates M (2003) Perinatal psychiatric disorders: a leading cause of maternal morbidity and mortality, *British Medical Bulletin*, 67(1):219-229.<https://doi.org/10.1093/bmb/ldg011>.
60. Vitale SG, Laganà AS, Muscatello MRA ve ark. (2016) Psychopharmacotherapy in Pregnancy and Breastfeeding. *Obstetrical and Gynecological Survey*, 71(12):721-733.
61. Gülseren L. Lohusalık ve Ruh Sağlığı. İçinde; Yüksel Ş, Gülseren L, Başterzi AD. Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları. 2013, Ankara.
62. Gentile S (2010) Antipsychotic Therapy During Early and Late Pregnancy. A Systematic Review. *Schizophrenia Bulletin*, 36(3):518-544.
63. Varma GS, Oğuzhanoglu NK. Menopoz ve Ruh Sağlığı. İçinde; Yüksel Ş, Gülseren L, Başterzi AD. Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları. 2013, Ankara.
64. Freeman EW, Sammel MD, Lin H ve ark. (2006) Associations of hormones and menopausal status with depressed mood in women with no history of depression. *Arch Gen Psychiatry*, 63: 375-382.

65. Steiner M, Dunn E, Born L (2003) Hormones and mood: from menarche to menopause and beyond. *J Affect Disord*, 74:67-83.
66. Öztürk O. Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. Hekimler Yayın Birliği, 7.basım, Ankara, 1997.
67. Tot Ş. (2004). Menopozun psikiyatrik yönleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5:114-119.
68. Tomruk NB. Kadın ve Psikoz. İçinde; Yüksel Ş, Gülseren L, Başterzi AD. Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları. 2013, Ankara.
69. Aleman A ,Kahn RS, Selren JP (2003) Sex differences in the risk of schizophrenia: evidence from meta-analysis. *Arch Gen Psychiatry*, 60:565-71.
70. Häfner H (2000) Gender differences in first-episode schizophrenia. *Gender and Its Effects on Psychopathology*, E Frank (Ed), Washington DC. American Psychiatric Press Inc, s.187-228.
71. Qin P (2011) The impact of psychiatric illness on suicide: differences by diagnosis of disorders and by sex and age of subjects. *J Psychiatr Res*, Baskidan önce çevrimici, doi:10.1016/j.jpsy-chires.2011.06.002.
72. Coverdale J, Aruffo J, Grunebaum H (1992) Developing family planning services for female chronic mentally ill outpatients. *Hosp Community Psychiatry*, 43:475-478.
73. Direk N. Cinsiyet Rolü ve Psikopatoloji. İçinde; Yüksel Ş, Gülseren L, Başterzi AD. Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları. 2013, Ankara.
74. Parker G, Brotchie H. Gender differences in depression. *International Review of Psychiatry* 2010; 22 (5).
75. Kesebir S, Bayrak A. Kadın ve Duygudurum Bozuklukları. İçinde; Yüksel Ş, Gülseren L, Başterzi AD. Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları. 2013, Ankara.
76. Garde K (2007) Depression-gender differences. *Ugeskr Laeger*, 169:2422-5.
77. Miettunen J, Veijola J, Freimer N ve ark.(2010) Data on schizotypy and affective scales are gender and education dependent-study in the Northern Finland 1966 Birth Cohort. *Psychiatry Res*, 178:408-13.
78. Gökalp PG. Kadın ve Anksiyete Bozuklukları. İçinde; Yüksel Ş, Gülseren L, Başterzi AD. Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları. 2013, Ankara.
79. Breslau N, Chilcoat HD, Peterson EL ve ark. (2000) Gender differences in major depression: The role of anxiety. *Gender and its effects on psychopathology*. E Frank, VA Arlington (Eds), American Psychiatric Publishing, s.131-150.
80. Karataylı S. Gebelerde trimesterler arası depresyon, anksiyete, diğer ruhsal belirtiler ve yaşam kalitesi düzeyleri. Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi; Konya.2007.
81. Haines EL, Kray LJ. (2005) Self power associations: the possession of power impacts of women's self concepts. *Europ J Soc Psychol*, 35:643-662.
82. Lutwak N. (2018) The Psychology of Health and Illness: The Mental Health and Physiological Effects of Intimate Partner Violence on Women, *The Journal of Psychology*, 152:6, 373-387, DOI: 10.1080/00223980.2018.1447435.

83. Bayram D, Büyükgöze S. Şiddetle Mücadelede Yasal Yollar ve Başvuru Merkezleri. . İçinde; Yüksel Ş, Gülseren L, Başterzi AD. Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları. 2013, Ankara.
84. Gümüş AB, Şıpkın S, Erdem Ö. Kadına yönelik eş şiddeti yaygınlığı ve kadınların baş etme yöntemleri. J Psychiatric Nurs 2020;11(2):79-87.
85. Knifton L, Quinn N. Public Mental Health Global Perspectives. Open University Press, 2013, New York.